

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Επιστήμη των Πολιτών στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες

Peter Baeck, Aleks Berditchevskaia, Alexandra Albert,
Centre for Collective Intelligence Design, Nesta, Λονδίνο,
Ηνωμένο Βασίλειο

31 Μαρτίου 2026

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιστήμη των πολιτών με έμφαση στις τέχνες μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο για τη συμμετοχή των πολιτών όχι μόνο στη συλλογή δεδομένων, αλλά και στη συνδημιουργία γνώσης και πολιτισμού. Μέσω των καλλιτεχνικών πρακτικών, όπως οι εικαστικές, οι παραστατικές, οι σωματικές πρακτικές, η Επιστήμη των Πολιτών στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες (Arts & Humanities Citizen Science, A&H CS) μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα με κοινότητες που συχνά περιθωριοποιούνται από τη συμβατική έρευνα και να παράγει νέες μορφές γνώσης, με βάση τις βιωματικές εμπειρίες.

Το ενημερωτικό αυτό σημείωμα ερευνά το τι είναι η A&H CS και τα πιθανά οφέλη ή την επιπρόσθετη αξία που προσφέρει στην επιστήμη των πολιτών, παρέχοντας ενδεικτικές μελέτες περιπτώσεων. Ως ένα ανερχόμενο πεδίο της επιστήμης των πολιτών, υπάρχουν ακόμη πολλά βήματα μέχρι να ξεκλειδώσουμε το πλήρες φάσμα των δυνατοτήτων των καλλιτεχνικών πρακτικών στην επιστήμη των πολιτών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την έρευνα, τον πολιτισμό και την καινοτομία. Οι συστάσεις μας αποσκοπούν στο να βοηθήσουν τους θεσμούς να αξιοποιήσουν τις προσεγγίσεις αυτές πιο αποτελεσματικά στο μέλλον.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ;

Η A&H μπορεί γενικά να οριστεί ως η *συνεργατική παραγωγή γνώσης, χρησιμοποιώντας την επιστήμη των πολιτών μαζί (αλλά και μέσω) των τεχνών*. Συνδυάζει μεθόδους από τις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες με τη συμμετοχή των πολιτών, προσχωρώντας στις αρχές της επιστήμης των πολιτών και διευρύνοντας την γνωσιακή βάση ώστε να συμπεριλαμβάνει:

- **Άρρητη και σωματική γνώση**, όπως η μνήμη, η αισθητηριακή αντίληψη και η παράσταση για την ενίσχυση της συλλογής δεδομένων πάνω σε ένα θέμα. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες μιας κοινότητας μπορούν να χρησιμοποιήσουν «ηχητικούς περιπάτους», αφήγηση ιστοριών ή θεατρικές αναπαραστάσεις για να καταγράψουν τον τρόπο με τον οποίο η τοπική ιστορία γίνεται αισθητή, μνημονεύεται και αναβιώνεται στον χώρο.

- **Πρωτοβουλίες καλλιτεχνικής συμμετοχής**, όπως η φωτογραφία, το θέατρο, η χαρτογράφηση ήχου, το σχέδιο. Για παράδειγμα, οι πολίτες μπορούν να συνδιοργανώσουν εκθέσεις φωτογραφίας καταγράφοντας την περιβαλλοντική αλλαγή, να παράγουν θεατρικές παραστάσεις σε συγκεκριμένες τοποθεσίες για την εξερεύνηση τοπικών αφηγήσεων ή να καταγράψουν το ακουστικό τοπίο της γειτονιάς τους μέσω της ηχητικής χαρτογράφησης.
- **Συν-επιμέλεια και συν-σχεδιασμός**, με τους πολίτες ως ενεργούς διαμορφωτές της ερμηνείας και της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Για παράδειγμα, τα μέλη μιας κοινότητας μπορούν να σχεδιάσουν συνεργατικά μουσειακές εκθέσεις, να επιμεληθούν τοπικά αρχεία ή να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη διαφύλαξη πολιτιστικών ορόσημων χρησιμοποιώντας δεδομένα της επιστήμης των πολιτών.

Η [πρωτοβουλία COSEA](#) παρουσιάζει αυτές τις διαφορετικές διαστάσεις. Το έργο παροτρύνει παράκτιες κοινότητες να συλλέξουν δείγματα φυκιών και να δημιουργήσουν καλλιτεχνικά δείγματα φυτολογίων, αποτελώντας ταυτοχρόνως πολιτιστικά τεχνουργήματα και συνδέοντάς τα ψηφιακά με την ακριβή γεωγραφική τοποθεσία συλλογής τους. Η πρωτοβουλία υιοθέτησε καλλιτεχνικές μεθόδους και τη συν-δημιουργία αυτού που ονομάζει «SeaweedPoetry», όπου οι πολίτες γράφουν ένα ποίημα 11 λέξεων εμπνευσμένο από ένα δείγμα και τα συναισθήματά τους για τον ωκεανό. Αυτό βοηθά στο να μετατρέψει μια υποκειμενική, αισθητηριακή εμπειρία σε επισήμως τεκμηριωμένα δεδομένα.

Ακόμη, το αυξανόμενο ενδιαφέρον και ο πειραματισμός με την A&H CS αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου κινήματος αξιοποίησης καλλιτεχνικών προσεγγίσεων για τη διαμόρφωση και την επέκταση των μεθοδολογικών εργαλείων για την ένταξη των πολιτών στη λήψη αποφάσεων για σημαντικά θέματα. Μέθοδοι όπως το νομοθετικό θέατρο, το οποίο χρησιμοποιεί διαδραστικές θεατρικές παραστάσεις όπου τα μέλη μιας κοινότητας αναπαριστούν λύσεις σε καταπιεστικές καταστάσεις και στη συνέχεια συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές για να τις μετατρέψουν σε νέους νόμους ή για να κάνουν αλλαγές σε υφιστάμενους νόμους. Για παράδειγμα, το [Greater Manchester Legislative Theatre](#) το 2020 χρησιμοποιήθηκε για τη συνδημιουργία της Στρατηγικής Πρόληψης της Έλλειψης Στέγης 2021-2026 της πόλης.

Υιοθετώντας ποικίλες μεθοδολογίες, η A&H CS ενισχύει την μεθοδολογική συμπερίληψη και την υπευθυνότητα, σύμφωνα με τους στόχους της ΕΕ για κοινωνικά δίκαιες και συμπεριληπτικές πολιτικές.

ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Η Ευρώπη αντιμετωπίζει άμεσες προκλήσεις, όπως η μείωση της εμπιστοσύνης στους δημοκρατικούς θεσμούς, ο αυξανόμενος κοινωνικός κατακερματισμός και οι απαιτήσεις για μια δίκαιη, πράσινη και ψηφιακή μετάβαση. Τα συμβατικά πλαίσια έρευνας «από πάνω προς τα κάτω» δεν μπορούν από μόνα τους να παρέχουν την τοπική εγκυρότητα και την εμπιστοσύνη του κοινού που απαιτούνται για την κινητοποίηση της συλλογικής δράσης. Ανάμεσα στις ευρύτερες ευκαιρίες της επιστήμης των πολιτών, η A&H CS παρέχει ιδιαίτερες ευκαιρίες για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, την ενίσχυση της συμπεριληπτικής συμμετοχής και την ενσωμάτωση ποικίλων πολιτιστικών και πνευματικών προοπτικών στη λήψη αποφάσεων.

Η Επιστήμη των Πολιτών στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες θεμελιώνεται από τις συμμετοχικές αξίες και προσεγγίσεις της επιστήμης των πολιτών, ωστόσο διερευνά επίσης το πώς να εφαρμόσει και τις δύο αυτές προσεγγίσεις της σε προγράμματα τεχνών και ανθρωπιστικών επιστημών ή το πώς να ενισχύσει την παραδοσιακή επιστήμη των πολιτών με βάση τις περιβαλλοντικές/φυσικές επιστήμες μέσω καλλιτεχνικών μεθόδων, θέτοντας σε προτεραιότητα στην συνδημιουργία, τον διάλογο και την

Μοντέλα συνεισφοράς – αποτελεσματικότητα και κλίμακα

Τα προγράμματα συνεισφοράς της A&H CS επιτρέπουν σε πολιτιστικά και ερευνητικά ιδρύματα να ξεκλειδώσουν μεγάλο όγκο δεδομένων γρήγορα και με χαμηλό κόστος, σε σύνδεση με ένα ευρύ δίκτυο εθελοντών. Είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά για εργασίες ψηφιοποίησης, μεταγραφής και ταξινόμησης που διαφορετικά θα απαιτούσαν μεγάλο αριθμό θεσμικών πόρων.

- Το πρόγραμμα [Documentation Detectives του Birmingham Museums Trust](#) συνέβαλε στη μεταγραφή πάνω από 60.000 εγγράφων του αρχείου στη διάρκεια ενός έτους, από περισσότερους από 2.700 εθελοντές, μέσω της πλατφόρμας Zooniverse.
- Το πρόγραμμα [Senses of Stories](#) που διεξάγεται από πανεπιστήμια στον Καναδά και την Ευρώπη σκοπεύει να αποκαλύψει πώς οι συγγραφείς χρησιμοποιούν την αισθητηριακή γλώσσα για να δημιουργήσουν καθηλωτικές εμπειρίες. Υποστηρίζεται από περισσότερους από 1.650 εθελοντές, χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα Zooniverse.

Μοντέλα συμμετοχής – ένταξη και εμπιστοσύνη

Οι συμμετοχικές προσεγγίσεις χτίζουν αμοιβαία μάθηση και ενισχύουν τις σχέσεις μεταξύ των ιδρυμάτων και των τοπικών κοινοτήτων μέσω της συμμετοχής των πολιτών, εντάσσοντας τους πολίτες στον σχεδιασμό, την ανάλυση και τη χρήση των ερευνητικών ευρημάτων. Με αυτόν τον τρόπο, παράγουν πλουσιότερη, πιο συναφή γνώση και μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης μακροπρόθεσμα. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν:

- [National Maritime Museum's \(NMM\) Sea People Gallery](#): Σε αυτό το έργο υπήρξε συνεπιμέλεια με υποεκπροσωπούμενες κοινότητες, η οποία οδήγησε στη δημιουργία μόνιμων εκθεμάτων στην γκαλερί και σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις που ενσωματώνουν τη συν-δημιουργία στις μελλοντικές εκθέσεις. Ως μέρος της δημιουργίας τεσσάρων νέων γκαλερί, το NMM ενσωμάτωσε εκτεταμένη συμβουλευτική και συνεπιμέλεια με την κοινότητα, στη δημιουργία της γκαλερί «Sea Things». Ένα πρόγραμμα, το «Sea People», περιελάμβανε τη συνεργασία με υποεκπροσωπούμενες κοινότητες, τοπικά σχολεία, πανεπιστήμια και κοινοτικές ομάδες για τη δημιουργία νέων έργων τέχνης για τη γκαλερί.
- [Serpentine Gallery's Choral Data Trust](#): Στο πρόγραμμα αυτό συμμετείχαν 14 χορωδίες από το Ηνωμένο Βασίλειο για τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων με χορωδιακές ηχογραφήσεις, η οποία χρησιμοποιήθηκε για την εκπαίδευση ενός μοντέλου φωνής τεχνητής νοημοσύνης, το οποίο ήταν κεντρικό στοιχείο της έκθεσης. Παράλληλα με τη συνεισφορά στη συλλογή δεδομένων, οι χορωδίες κλήθηκαν να λάβουν μέρος σε ένα πείραμα συλλογικής διακυβέρνησης δεδομένων, όπου αποφάσισαν τους κανόνες για τη μελλοντική κοινή χρήση και επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων.

Μοντέλα μετασχηματισμού – συστημική αλλαγή

Στα μοντέλα μετασχηματισμού οι πολίτες συμμετέχουν σε όλο τον κύκλο της έρευνας, επιτρέποντάς τους όχι μόνο να εντοπίζουν προκλήσεις και ευκαιρίες χρησιμοποιώντας μεθόδους που βασίζονται στην επιστήμη των πολιτών, αλλά και να χρησιμοποιούν τις γνώσεις αυτές για την ανάπτυξη προγραμμάτων που επιφέρουν αλλαγή και αντίκτυπο στις ίδιες τους τις κοινότητες. Τα προγράμματα αυτά μπορούν να βοηθήσουν τους θεσμούς να διαμορφώσουν και να αλλάξουν τις πρακτικές τους, να ενδυναμώσουν τις περιθωριοποιημένες ομάδες και να παράγουν βιώσιμες λύσεις σε σύνθετες κοινωνικές προκλήσεις (βλ. *Μελέτη περίπτωσης: Oeiras Experimenta Living Lab*). Ένα παράδειγμα ενός μετασχηματιστικού προγράμματος είναι:

- [PartArt4OW](#): Ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την χρηματοδότηση τρίτων μελών, το οποίο υποστηρίζει συμμετοχικές πρωτοβουλίες τεχνών και επιστημών σε όλη την Ευρώπη, δημιουργώντας συναισθηματική σύνδεση με τους ωκεανούς και κινητοποιώντας τη συλλογική δράση για τη βιωσιμότητα των υδάτων.

Θέμα: Βιώσιμα Συστήματα Τροφίμων, Διαχείριση Πόρων

Χώρα: Πορτογαλία

Κοινότητες που συμμετείχαν: Περισσότεροι από 2.000 ντόπιοι από διαφορετικές γενιές και κοινωνικά υπόβαθρα μέσω συμμετοχικών επισκέψεων, δημόσιων εκδηλώσεων και συνεργατικών δραστηριοτήτων.

Οι δράσεις τους: Αυτή η πρωτοβουλία της επιστήμης των πολιτών επικεντρώθηκε στην έρευνα και την προώθηση καλλιεργειών με αντοχή στο κλίμα, προσαρμοσμένων στην ξηρασία και στις μεταβαλλόμενες περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως το λαθούρι, το σόργο, το κεχρί, τα υβρίδια δημητριακών και το ρύζι ξηρού εδάφους. Μέσω μιας συνεργασίας μεταξύ του ITQB NOVA και του Δήμου Oeiras στο πλαίσιο του προγράμματος Ciência + Cidadã, το πρόγραμμα αυτό έφερε σε επαφή επιστήμονες, πολίτες, νομοθέτες, καλλιτέχνες, σεφ και τοπικούς οργανισμούς για τη συνδημιουργία βιώσιμων και συμπεριληπτικών συστημάτων τροφίμων. Οι πολίτες-επιστήμονες συμμετείχαν ενεργά σε ερευνητικά έργα, από τη σπορά και τη συγκομιδή των καλλιεργειών έως τη συντήρηση των οικοπέδων, τη συλλογή δεδομένων, τη βελτίωση πρωτοκόλλων και τη λήψη αποφάσεων, ενισχύοντας την κοινωνική σημασία της επιστημονικής έρευνας. Παρέχοντας μια γκάμα δημιουργικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων παράλληλα με το Living Lab, το πρόγραμμα δημιούργησε βαθύτερες συνδέσεις με τους κατοίκους της περιοχής και προβλήθηκε σε μια σειρά φόρουμ, προσελκύοντας εν τέλει το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης και των νομοθετών.

Τέχνες και τη δημιουργικότητα στο επίκεντρο: Η ομάδα του Oeiras διοργάνωσε μια γκάμα δημιουργικών δραστηριοτήτων μαγειρικής, ώστε να επανεποθετήσει στο πλαίσιο τη σημασία των βιώσιμων συστημάτων τροφίμων στην καθημερινότητα. Ερευνητές και πολίτες-επιστήμονες συνεργάστηκαν για τη συνδημιουργία βιώσιμων συνταγών και παρουσίασαν τα συστατικά (που συγκεντρώθηκαν μέσω των δραστηριοτήτων του Living Lab) μέσω μαγειρικών εργαστηρίων σε δημόσιες εκδηλώσεις.

Συστημικά οφέλη – ανθεκτικότητα της πολιτικής και διεπιστημονικότητα.

Δημιουργώντας ανοιχτούς χώρους για διάλογο, η A&H CS μπορεί να ενισχύσει την αντιληπτή εγκυρότητα της γνώσης και να βελτιώσει τη ανθεκτικότητα των πολιτικών που βασίζονται πάνω της. Ενσωματώνει επίσης ποικίλες μορφές γνώσης (άρρητες, σωματικές, αισθητηριακές και επιστημονικές), βοηθώντας τους νομοθέτες να αντιμετωπίσουν σύνθετες μεταβάσεις με μια πιο ολοκληρωμένη βάση τεκμηρίωσης. Οι καλλιτεχνικές προσεγγίσεις μπορούν να προσφέρουν πιο προσβάσιμα μέσα για την κινητοποίηση του κοινού σε σύνθετες δημόσιες και κοινωνικές προκλήσεις. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη συνεργασία με ευάλωτες κοινότητες ή νέους (βλ. Μελέτη περίπτωσης: *Nature in our Hands*).

Θέμα: Βιοποικιλότητα, Εμπιστοσύνη του Κοινού, Εκπαίδευση και Ενδυνάμωση

Χώρα: Ηνωμένο Βασίλειο

Κοινότητες που συμμετείχαν: Το έργο έφερε σε επαφή 649 μαθητές δημοτικών σχολείων, 98 εκπαιδευτικούς, 5 τοπικές περιβαλλοντικές ομάδες/άτομα, 2 τοπικούς δημιουργούς/ομάδες, 3 ακαδημαϊκούς ερευνητές, καθώς και τοπικούς και εθνικούς νομοθέτες και επαγγελματίες της εκπαίδευσης.

Οι δράσεις τους: Το πρόγραμμα «Nature in Our Hands» κινητοποίησε τους νέους μαθητές για την προστασία του περιβάλλοντος μέσω της επιστήμης των πολιτών. Επέτρεψε στους μαθητές να παρατηρήσουν, να καταγράψουν και να ερμηνεύσουν δεδομένα βιοποικιλότητας εντός των τοπικών οικοσυστημάτων τους, προωθώντας τόσο τον επιστημονικό γραμματισμό όσο και την αίσθηση ευθύνης για τη φύση. Οι συνεδρίες όχι μόνο ενσωμάτωσαν στοιχεία του Αγγλικού Εθνικού Προγράμματος Σπουδών των Βασικών Σταδίων 1 και 2 από τα μαθήματα τις Επιστήμης (προσδιορισμός φυτών και ζώων, οικοσυστημάτων και επιστημονική εργασία), της Γεωγραφίας (τοπικά οικοσυστήματα, δεξιότητες παρατήρησης και χρήση χαρτών), της Τέχνης και του Σχεδιασμού (δημιουργική έκφραση για την αναπαράσταση παρατηρήσεων), αλλά κάλυψαν και διεπιστημονικά θέματα, όπως η Ιθαγένεια (ανάπτυξη ευθύνης για το περιβάλλον) και ενθάρρυναν την κριτική σκέψη, τη συνεργασία, την επικοινωνία και την ενσωμάτωση των θετικών επιστημών με τον κόσμο γύρω τους. Ως αποτέλεσμα των δημιουργικών δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης και ανάπτυξης συνοχής με την τοπική κοινότητα, οι εκπρόσωποι του τοπικού συμβουλίου διερευνούν νομικές ρυθμίσεις για να διασφαλίσουν το μέλλον του West Rise Marsh υπό τη νέα δομή του Ενιαίου Συμβουλίου του Ανατολικού Σάσεξ, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη προστασία του πράσινου αυτού χώρου.

Τέχνες και δημιουργικότητα στο επίκεντρο: Για την ανάπτυξη πιο ενεργών και βαθύτερων συνδέσεων μεταξύ του τοπικού περιβάλλοντος και των νεαρών συμμετεχόντων, το πρόγραμμα συμπεριέλαβε τους μαθητές στη δημιουργία διάφορων έργων, όπως αφίσες, κατασκευές από παπιέ μασέ και ζωγραφιές. Συνολικά, οι μαθητές δημιούργησαν 1214 καλλιτεχνικά έργα κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

Η διασύνδεση των τεχνών, του πολιτισμού και της επιστήμης των πολιτών είναι ένα ανερχόμενο πεδίο με ιδιαίτερες δυνατότητες, ωστόσο η συστηματική υιοθέτησή του παρεμποδίζεται από την αδράνεια των θεσμών, την έλλειψη συνεργασίας και πειραματισμού και τα κριτήρια πολιτικής που αναπτύσσονται κυρίως πάνω σε ποσοτικά μετρήσιμη, αυστηρή επιστημονική έρευνα. Για να επιταχυνθεί η ενσωμάτωση της A&H CS στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (ERA), οι νομοθέτες πρέπει να επικεντρωθούν στη δημιουργία των αναγκαίων δομικών συνθηκών για περαιτέρω πειραματισμό και επικύρωση των μη συμβατικών πηγών γνώσης.

1. Κρίνοντας την αξία πέρα από τους παραδοσιακούς επιστημονικούς δείκτες

Ένα σημαντικό εμπόδιο για την ενσωμάτωση της Επιστήμης των Πολιτών στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες είναι η σύγκρουση μεταξύ των στοιχείων που παράγονται και του τρόπου με τον οποίο η παραδοσιακή επιστήμη συχνά κρίνεται από τους φορείς χρηματοδότησης. Η αναπαραγωγικότητα και τα ποσοτικά μετρήσιμα δεδομένα αποτελούν πρότυπα που, σε πολλές περιπτώσεις, είναι ακατάλληλα για δημιουργικά έργα με βάση πολιτιστικά ή κοινωνικά αποτελέσματα.

Καθώς τα καλλιτεχνικά και παραστατικά έργα είναι συχνά ανοιχτού τύπου ή αποτυπώνουν σωματική γνώση (όπως το συναίσθημα, την αισθητηριακή αντίληψη ή τη βιωματική εμπειρία), κινδυνεύουν να αποκλειστούν όταν τα κριτήρια αξιολόγησης απαιτούν κυρίως αριθμητικές μορφές δεδομένων ή αδιάσειστα στοιχεία. Αυτό δημιουργεί μια πρόκληση επικύρωσης/αξιολόγησης, όπου η κοινωνική, δημοκρατική και οικοδομική αξία εμπιστοσύνης που παράγεται από την A&H CS δεν μπορεί να αποτυπωθεί επίσημα ή να νομιμοποιηθεί μέσω της πολιτικής. Επιπλέον, οι καλλιτέχνες και οι επαγγελματίες του δημιουργικού τομέα θα μπορούσαν να επωφεληθούν από πιο συστηματικές μεθόδους μέτρησης και αναφοράς του αντίκτυπου, οι οποίες έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της κοινότητας της επιστήμης των πολιτών.

Προκειμένου να το ξεπεράσουμε αυτό, θα πρέπει να υπάρξει ευρύτερη αναγνώριση πιο ολοκληρωμένων πλαισίων αξιολόγησης, τονίζοντας επιπλέον τον κοινωνικό αντίκτυπο. Αυτό απαιτεί από τους φορείς χρηματοδότησης να αποδώσουν αξία σε εναλλακτικές μετρήσεις επιτυχίας, για παράδειγμα: στην εγκυρότητα των συμμετοχών (ο βαθμός συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών), εγκυρότητα ενσυναίσθησης (ο βαθμός στον οποίο αυξήθηκε η αμοιβαία κατανόηση και εμπιστοσύνη) και τέλος την καταλυτική εγκυρότητα (πόσο χρήσιμη ήταν η έρευνα στην παρουσίαση νέων δυνατοτήτων για κοινωνική δράση). Με την υιοθέτηση αυτών των ευρύτερων μεθόδων αξιολόγησης και των εργαλείων χρηματοδότησης για την τεκμηρίωση του κοινωνικού αντίκτυπου, η νομοθεσία μπορεί να διασφαλίσει ότι η ποιότητα της έρευνας, όπως αυτή που πραγματοποιείται από τις πρωτοβουλίες της A&H CS, κρίνεται από την ικανότητά της να προωθεί την κοινωνική και πολιτική αλλαγή στον πραγματικό κόσμο, και όχι μόνο από τον αριθμό των επιστημονικών δημοσιεύσεων.

2. Στρατηγική υποστήριξη για πειραματισμό και συνεργασία

Ως νέο πεδίο, η A&H CS απαιτεί στοχευμένους νομοθετικούς μηχανισμούς για την προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας και την υπέρβαση του κατακερματισμού των πόρων και της εμπειρογνομosύνης.

- **Εξουσιοδότηση για μορφές συνεργασίας:** Τα μέσα χρηματοδότησης θα πρέπει να δίνουν ρητές εξουσιοδοτήσεις και να παρέχουν πόρους για την ενσωμάτωση της προσέγγισης S+T+ARTS, σε σχετικές προσκλήσεις χρηματοδότησης και σε άλλες πρωτοβουλίες της ΕΕ. Αυτό θα μπορούσε να διασφαλίσει ότι οι καλλιτεχνικές και πολιτιστικές μεθοδολογίες θεωρούνται βασικοί παράγοντες της έρευνας και της καινοτομίας, και όχι απλώς της προβολής.
- **Αξιοποίηση του προγράμματος «Creative Europe»:** αξιοποίηση των Προγραμμάτων Συνεργασίας της Δημιουργικής Ευρώπης (τα οποία προσφέρουν υψηλά ποσοστά συγχρηματοδότησης και υποστηρίζουν τη διακρατική συνεργασία) και των προγραμμάτων κινητικότητας (όπως το «Culture Moves Europe») για τη χρηματοδότηση της δημιουργίας κοινότητας, της μεταφοράς γνώσεων και των φάσεων άμεσης συνδημιουργίας των προγραμμάτων της A&H CS. Αυτό παρέχει την ευέλικτη οικονομική στήριξη που απαιτείται για τον πειραματισμό και τη διασυννοριακή μάθηση.
- **Ενθάρρυνση και αύξηση της προβολής της διεπιστημονικότητας:** προώθηση της διεπιστημονικής συνδημιουργίας μέσω βραβείων και εκδηλώσεων όπως η «Ars Electronica». Αυτό μπορεί να επιταχύνει τη μεταφορά τεχνογνωσίας μεταξύ των καλλιτεχνών, των ερευνητών και των πολιτών, όπως και να ενθαρρύνει την ευρύτερη υιοθέτηση αυτών των προσεγγίσεων λόγω του σχετικού κύρους.

Η συστημική ενσωμάτωση απαιτεί μια συντονισμένη προσπάθεια, η οποία στοχεύει στις χρηματοοικονομικές δομές, τη θεσμική κουλτούρα και τους επαγγελματίες.

Χρηματοδότες της ΕΕ/Εθνικοί χρηματοδότες

- **Προώθηση της Επιστήμης των Πολιτών στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες μέσω των υφιστάμενων προγραμμάτων χρηματοδότησης:** Ρητή ενσωμάτωση της A&H CS σε μέσα όπως το «New European Bauhaus» και το σύμπλεγμα 2 του «Ορίζων Ευρώπη», τα οποία ήδη χρηματοδοτούν έργα που συνδέουν την ένταξη, τον σχεδιασμό και την τοπική δημοκρατία.
- **Αποσαφήνιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των απαιτήσεων ανοικτής αδειοδότησης:** Απαίτηση η αδειοδότηση Creative Commons (CC-BY) να αποτελεί υποχρεωτική προϋπόθεση για όλα τα δεδομένα της A&H-CS που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο και τα προϊόντα συνδημιουργίας. Αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στη διασφάλιση της δημόσιας επαναχρησιμοποίησης και της μακροπρόθεσμης κληρονομιάς των θεσμικών πολιτιστικών δεδομένων.
- **Χρηματοδότηση της μεθοδολογικής ικανότητας:** Διάθεση ροών χρηματοδότησης (π.χ. μέσω δράσεων συντονισμού και υποστήριξης αλλά και ευκαιριών χρηματοδότησης τρίτων μελών) για την ανάπτυξη τυποποιημένης κατάρτισης και εργαλείων για την βελτίωση της μεθοδολογικής ευαισθητοποίησης και την καθίδρυση κοινοτήτων πρακτικής.

Πολιτιστικά Ιδρύματα και Δημόσιοι Φορείς

- **Μετάβαση σε μοντέλα συνδημιουργίας:** Παροχή κινήτρων και πόρων για τον θεσμικό μετασχηματισμό από τη αντιμετώπιση των πολιτών μόνο ως μέσα καταγραφής δεδομένων (μοντέλα συνεισφοράς) σε συνδημιουργούς πολιτιστικής και ερευνητικής γνώσης.
- **Βελτιστοποίηση της αποζημίωσης:** Μεταρρύθμιση των εσωτερικών χρηματοοικονομικών πρωτοκόλλων και των πρωτοκόλλων προμηθειών για τη μείωση της γραφειοκρατικής τριβής που συνεπάγεται με την αποζημίωση των συμμετεχόντων (π.χ. πληρωμή, επιστροφή εξόδων ταξιδιού). Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την τήρηση των αρχών της Ισότητας, της Ποικιλομορφίας και της Ένταξης (EDI) και για να διασφαλιστεί ότι η συμμετοχή είναι προσβάσιμη σε περιθωριοποιημένες ομάδες ή ομάδες χαμηλού εισοδήματος.
- **Αξιοποίηση της Επιστήμης των Πολιτών για την ανάπτυξη εμπιστοσύνης:** Ανάδειξη της επιστήμης των πολιτών ως βασικού στοιχείου των θεσμικών στρατηγικών που αποσκοπούν στην ενίσχυση της λογοδοσίας, της διαφάνειας και της αξιοπιστίας στις τοπικές κοινότητες για την ενίσχυση των δημοκρατικών αρχών.

Επαγγελματίες και ερευνητές

- **Προαγωγή της μεθοδολογικής ευαισθητοποίησης:** Ενεργή υιοθέτηση και προώθηση των αρχών της συμμετοχικής έρευνας, με έμφαση στην παροχή σαφών, συνοπτικών περιγραφών των προγραμμάτων, δίνοντας έμφαση στα οφέλη για τους εθελοντές και στα εφαρμόσιμα αποτελέσματα για την αύξηση της πρόσληψης και της διατήρησης.
- **Καταγραφή μη συμβατικών αποτελεσμάτων:** Συστηματική καταγραφή και διάδοση των αποτελεσμάτων που παράγονται μέσω διαδικασιών ενσωματωμένης και άρρηκτης γνώσης, με ξεκάθαρη διατύπωση του τρόπου με τον οποίο πληρούν τα κριτήρια καταλυτικής και ηθικής εγκυρότητας, θέτοντας έτσι νέα πρότυπα για την αξιολόγηση της πολιτικής.

ΟΝΟΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	IMPETUS
ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ	Peter Baeck, Aleks Berditchevskaia, Alexandra Albert, Centre for Collective Intelligence Design, Nesta, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο
ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ	Ars Electronica, Λιντς, Αυστρία European Science Engagement Association, Βιέννη, Αυστρία King's College London, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο Nesta, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο Science for Change, Hospitalet de Llobregat, Ισπανία T6 Ecosystems srl, Ρώμη, Ιταλία Zabala Innovation Consulting, S.A., Ναβάρρα, Ισπανία
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	Το IMPETUS χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας «Ορίζων Ευρώπη» της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αριθμός συμφωνίας επιχορήγησης 101058677). Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Έρευνας (REA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η χορηγούσα αρχή δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	Ιούλιος 2022 – Ιούνιος 2026 (48 μήνες)
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	5.000.000 ευρώ, με συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του UK Research and Innovation
ΙΣΤΟΤΟΠΟΣ	https://impetus4cs.eu/
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	Ευχαριστούμε τις πρωτοβουλίες επιστήμης των πολιτών μας που μοιράστηκαν τις ιστορίες τους και τους συνεργάτες μας στην T6 Ecosystems για την επιμέλεια του ενημερωτικού αυτού σημειώματος.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ	<i>Ενημερωτικό Σημείωμα Ευρωπαϊκής Πολιτικής: Επιστήμη των Πολιτών στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες. Baeck, P., Berditchevskaia, A. and Albert, A. (2026)</i>